

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Hegyedévre	4 "
Helyben háshoz hordva:	
Egész évre	20 kor.
Hegyedévre	5 "
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Hegyedévre	6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
szombat utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 8.

A szerkesztőség kérésre visszaküldi
az elcsúszott vagy megőrzésre nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, szeptember 18.

Agráriusok Nagyváradon.

Az Országos Gazdagylés első napjának eredményéről akarunk beszámolni. Igyekszünk reámutatni a lefolyt tárgyalás jelentékenyebb mozzanataira és ebből levonni azt a következtetést, hogy kiállításunk eredményei a gazdagylés nélkül csonkák és befejezetlenek lettek volna.

Az elnöki székben Dessewffy Aurél gróf a főrendiház elnöke ül. Őt erre az állásra nem amicus érzelmek, nem a megalkuvó opportunizmus, hanem a tiszta és hazafias törekvések szolgálatában kifejtett munka és szeplőtelen jellem ültette. Nagynevű ősök méltó ivadéka, aki örökölte azoknak nemcsak nevét, hanem a kötelességtudást és a felelősség érzetét is, melylyel a nagy rang és előkelő születésnek járni kell.

Némi fájdalommal mutat reá arra a hosszú, koronként reménytelennek látszó küzdelemre, melyet a jobbák a magyar föld és az azt munkáló milliók érdekében 1879 azaz a székesfehérvári gazdagylás óta folytattak. Érinti a változott helyzetet, a kedvezőbb alakuló kilátásokat a tömörülésre, együttes lelkes munkára hívja föl a magyar gazdák ezreit és millióit.

Majláth József gróf a socialis javítások régi és ékesszavú harcosa a gazdaságtudomány socialis feladatát fejtegeti.

Költői lendülettel utal arra, hogy népünknek vissza kell adni azt a hitet, reményt és azokat a hazafias érzéseket, melyeket tőle a szabadsággal visszaélő kozmopolita apostolok és politikai spekulánsok jobb ügyre méltó kitartással igyekeznek elrabolni.

Fejtegetéseinek végig vonul a nagy kívánság: szervezkedjünk. Tartsunk össze és védjük meg a legszentebb, legbecsesebb javakat, melyek ezer év erőfeszítéseinek eredményei gyanánt reánk maradtak. A magyar még ur ebben a hazában, de hogy az maradjon örökre, ahhoz elszánt munka és nem rettenő erély kell azokkal szemben, kik az erkölcsi és politikai nihilizmus dudvaít előbb nem tapasztalt bátorsággal és konok szenvedelemmel igyekeznek a magyar talajba becsémpészni.

A társadalomtudományi társaság és a hozzá csatlakozók zavaros, éretlen, de minden ízében magyarelles törekvéseit, az anarchiára hajló sajtó túlkapásait csak öntudatos, kötelessége szavára hajló közvélemény és társadalom tudja ellensúlyozni és letörni. E munka nem könnyű, mert építeni nehezebb, mint rombolni, de az alkotás örömei édesebbek és tisztábbak mint azok, melyek a lerombolt boldogság romjain a Herostratesek átéreznek. A keresztény társadalmak alapvonása az, hogy a tévelygő visszaesések nyomában rövid idő múlva újra feltámad a régi vágy: emelkedni, haladni tovább.

A munka tehát, a melyre Majláth gróf felhívta nemcsak a gazdákat, hanem a nemzetnek összes valamit érő elemeit, a legszebb eredményekkel biztat s míg egyrészt erőt, vagyont és emelkedést biztosít, másrészt céljaiban és eszközeiben, tehát erkölcsileg is újjá teremti társadalmunkat. Mi, kik pályáját régóta figyelemmel kísérjük, elmondhatjuk, hogy Majláth gróf szebben, lelkesebben és több meggyőző erővel soha nem beszélt, mint ma Nagyváradon.

Des Echerolles Kruspér Sándorban új és sokat ígérő munkást nyerhetnek az agrár törekvések s a cselédtörvényről tartott előadása nem csak gyakorlati értekről tanuskodik, hanem mutatja azt is, hogy egyeztetni tudja a gazdák óhajait a közérdekével. Keller Gyulának a háziipar jelentőségének vázolója jutott. A földmívelési miniszteriumban éveken át e kérdés megoldásával levén elfoglaltva, fejtegetéseiből sokat okultak azok is, a kik e téren magok sem újoncok.

Reá kell mutatnunk még Zselénszky gróf felszólalására, a ki a buza árának a gazdára nézve kedvezőtlen alakulásáról és az adóreformról szólva, ezeknek a kérdéseknek mielőbbi tárgyalását a hallgatóság általános helyeslése mellett követelte.

A keret, melybe ez előadások és felszólalások belilleszkedtek, méltó volt a tárgyalt kérdésekhez. A nagy, diszes és országos tekintélyekkel tarkított hallgatóság figyelme, helyeslése és dicsérete buz-

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Agráriusok Biharországban.

Irta: Bihar Agrár.

A magyar agráriusok kised, de elszánt csapata innen-onnan három évtizede lesz, hogy vidéki körutjait megkezdte. Az elmúlt idők — Istennek hála — immár teljesen elmosódott emlékének jele, hogy végre valahára eljutott ez az agrár-csapat Biharországba is. Hogy miért ért ide ily későn, akkor, amikor már kormány képességig megerősödött ez az akkortájt kised agrár-csapat, arról később esik szó ebben az írásban.

De hogy egyik szavamát a másikba ne öltsem, előlről kezdem. Dessewffy Aurél gróf, a nagyváradi országos gazdagylés elnöke, mai megnyitó beszédjében utalt arra, hogy a magyar gazdák az 1879-iki Székesfehérvárott tartott első országos gazdagylésen vetették föl a mezőgazdasági érdekképviselet léteítésének a szükségességét.

S ekkor a nemes gróf és főrendi elnök szerenus arca elborult, midőn említé, hogy igazán elkedvetlenedik az ember s belefárad a küzdelembe, midőn látja, hogy nem terjed egy az eseme, melynek magvát 30 éve vetették el, mint elvárni lehetett volna. Dessewffy szerint az ideális állapot az volna, hogy a nagyváradi gazdagylés tárgyanyagát képező irányzat gyökeret verjen az ország mind a hatvanhárom

vármegyéjében s úgy a megyei közigazgatásban, mint a törvényhatóságban ezen irányzat megérelődve: nyomást gyakoroljon a magyar törvényhozó testületre is.

Nem hiába borongott el a harminc éves multon Dessewffy Aurél, mert az az agrárius csapat, melyet Istenben boldogult Károlyi Sándor gróf tobrzott és tartott össze, mióta kiadt nekik egy gazda összejövetel alkalmával azt a jelszót, hogy: *gazdaközveleményt kell teremteni, urak!*, — ez az agrár-csapat megjárta azt a kálváriát, amely csak az apostoloknak jut osztályrészül.

A néhai nemes főurat nem egyszer látam két évtized alatt esőben, fagyban, dermesztő hidegben és kánikulai forróságban lelkes csapata élén kiszállani a nép közé s megrongolt, gyöngye egészsége kockáztatásával prédikált a föld népének arról az eszméről, ami ma-holnap regenerálja, talpra állítja a magyar föld kérges tenyerű, de tiszta, romlatlan lelkű művelőjét a kisembert, a falunak elhagyatott népét.

Ez az eszme a szövetekezés volt . . . Es a magyar szövetekezés apostolai bizony nem egyszer kényszerültek inni a merkantilizmus keserű poharából. Nem is olyan régen volt még, mikor a magyar agrárvezéreknek kint a vidéken rendezett agrárgyűléseik alkalmából a kormányhatalom is asszisztált csendőrszuronyok hátyvédje mellett . . . Aztán derűsebb időkre virradt a tábor: megérték az agráriusok azt is, hogy a kormányképviselet a vidéki ag-

rárgyűléseken egy-egy miniszter, vagy államtitkár képviseletében nyilvánult meg. De míg az agrártábor idáig jutott, sokat kellett túrnie, szenvednie, krisztusi keresztet hordoznia . . .

*

De hiszen mi köze Biharországnak a magyar agráriusok harmincéves küzdelméhez, mikor most vannak csak először Biharban? A történelmi igazság követeli azonban azt, hogy kijelentsük, miszerint nem a magyar agráriusokon mulott, hogy ily későn érkeztek Biharországba.

Nagy a sora ennek! S ámbátor minden bihari ember tudja ennek a sorát, én mégis elmondom szép hegedűszóban, mert mondott szöbul ért az ember fia.

A magyar agráriusok közel harminc éves küzdelmének alatt tudvalevőleg Biharországból a Tisza-regime kormányozta Magyarországot, a mely regime a merkantilizmus jegyében született. A geszti kuriában pedig akkortájt nem valami barátságos fogadtatásra talált az életerős agráriusvámiait . . .

A vármegyében már csak a hatalmon levő Tiszák kedvéért is, az amugy is többségben levő az az elem dominált, mely a föl-fől bukkanat keresztény irányzatú sajtó életerős akciójának mindég gáncsot vetett. Hiába való volt a megye jobb érzésű elemeinek a megyei közállapotok purifikálására irányuló minden törekvése, mert szögrel kellett azokat akasztani épügy, mint az öreg Tisza bihari pontjait, . . .

ditá nemcsak az előadókat, hanem jutalom azoknak is, akikben volt bátorság ahhoz, hogy megnyissák Biharnak és a vele határos megyéknek közvéleményét azok előtt a kérdések előtt, a melyektől nem csak a magyar föld birtokosainak és művelőinek, hanem közvetve az egész nemzetnek jövője függ. Ez érdem persze sötét bünné lesz az anarchista sajtó szemében.

A kiegyezési tárgyalások. Bécsből jelentik: A magyar kiegyezés tárgyalására kiküldött bizottság ma délelőtt ideérkezett és Beck báró osztrák miniszterelnök estére ebédre hívta meg. Tanácskozásukat délután 3 órakor kezdik meg az osztrák miniszterelnöki palotában.

Az országos magyar gazdakongresszus Nagyváradon.

Szinte harminc éves apostolkodás után az ország különböző vidékein, végre hozzánk is eljutottak a magyar agrárizmus kiváló harcosai. A viszonyok változtatásával az előítéletek, melyek az agrár mozgalmak vezetőinek fellépését itt a bihari földön egy időben meghíúsították, megszűntek. Az ország magyar gazdaságadama, mely a magyar mezőgazdaság érdekeiért közel 30 évvel ezelőtt harcba indult, tegnap végre Biharország szívében, Nagyváradon is megtarthatta nagygyűlését. Igazán legfőbb ideje.

Mert épen Biharország, mely mezőgazdasági viszonyainál és kiterjedt voltánál fogva szinte utalva van a mezőgazdasági érdekek istápolására, nem mellőzheti, ha fejlődni akar, azt az irányzatot, melynek diadaláért az agrárizmus zászlaja alatt táborba gyűlt lelkes harcosok az ország népe jólétének és egyetemes boldogulásának kivívása céljából harminc évvel ezelőtt mozgalmat indítottak. Vajha azokkal a nagyfontosságú határozatokkal, melyeket az országos gazdaggyűlés két napján az ide egybegyűlt gazdaságadalom hoz, diadalmasan helyt fogna ebben a büszkén »ország«-nak nevezett

melyek nyomdokában nemcsak széles ez országban, de Biharországban is. együtt járt a közállapotok teljes elfajulása, a középosztály elpusztulása és bérlő-földesuri kezekbe jutása.

De a multakat soha sem szabad visszaidézni. (A kísértetjárától fél a magyar népi!) Ma már Biharban is talusi szövetkezeteket alakítanak a lelkészek, uradalmi tisztok és népvölők, épen azért, mert résztvesznek a gazdasági mozgalmakban azok is, akiknek semmi közük nincs e mozgalmakhoz. Hiszen tegnapelőtt egy szintén jelentős gazdaggyűlésen annyi sok borkereskedő volt jelen, hogy szinte győztek is az ő állásfoglalásukkal. Igaz, hogy az álláspontjuk ugyanaz volt, ami a — gazdáké. — Ígyis lesz mindig akkor, amikor már sikerekről van szó, éppoly mint most Biharban és másutt is: a sikernek követelői a legjobb hangnak, a gazdaggyűlésekre legnagyobb előkészülettel fölvonulók, de nem gazdák szoktak lenni. Ez a legnagyobb baj!

De ne rekrimináljunk akkor, amikor végre a fontos összhangzat a tényleges bihari világrendben immár létrejött! Száz szónak is egy a vége: az agrártábor végezetül is eljutot Biharba. Ha pedig el utott és lábát megvetette, azokon mulik a munka fonalának a fölvétele és folytatása, akik a bihari humus gyümölcsét aratják, hogy végre elkövetkezzék az az idő, mikor elmondhassuk, Biharország a — bihariaké.

vármegyében is a mezőgazdasági érdekekért az az intenzív munka, melynek nyomán áldást várunk és remélünk az ország egész népességére.

A nagy jelentőségű kongresszus első napjáról a következő tudósításunk számol be:

A nagyváradai gazdakongresszusra az ország minden részéből közel négyszázan gyűltek össze Nagyváradon. A kongresszus tanácskozása a városháza nagytermében ment végbe, mely alig volt képes a gyűlés tagjait befogadni.

Jelenvoltak: gr. Desseffy Aurél az Omge elnöke, dr. gróf Almásy Imre, Glatz Antal, Keglevich Gábor, gr. Beliczay Géza, Vásárhelyi József, Telegdy József, Fetser Antal, Radu Demeter dr., György Endre, Majláth József gr., Zselénszky Róbert gr., Keglevich Gyula gr., Fábry Sándor, Inkey Pál, gr. Zichy Odón, Markovits Antal, Des Echerolles Kruspér Sándor, Balogh Mihály, Papp Elek, Bernáth István, a gazd. szöv. igazgatója, Szentkirályi Zoltán, Korda Andor orsz. gyűl. képviselő, Rubinek Gyula az Omge igazgatója, Jeszenszky Pál az Omge ügyvezető titkára, Meskó Pál a Magyar Gazda Szövetség titkára, br Gerliczy Félix, Pálóczi Horváth István, dr Molnár Imre, Dóry Hugó, Miskolczy Ferenc, Rimler Károly, Eröss Rezső, Zathureczky István, Szunyogh Szabolcs, Szekeres jószágigazgató, Ugron Zoltán, Sertőző Géza, Kenéz Zoltán, Szentkirályi Akos, Rázsó Imre, Sporzon Pál, Sztankovics Sándor, Füredi Lajos és még sokan mások.

A nagygyűlés kezdete.

Telegdy József, a biharmegyei gazdasági egyesület alelnöke megnyitva a gyűlést bejelenti, hogy Darányi földművelésügyi miniszter, Szomjas Lajos dr. min. oszt. tanácsossal képviseltette magát, felolvassa a kongresszusra jelentkezett egyesületek névsorát. Majd a bihari gazdák nevében köszönti a nagy számban megjelenteket s annak a reményének ad kifejezést, hogy a tanácskozások azokban a fontos kérdésekben, melyek napirendre vannak tűzve, eredményesek lesznek. A nagygyűlés ezután elnökké gr. Desseffy Aurélt, társelnökké dr. Almásy Imre grófot, Glatz Antalt, Vásárhelyi Józsefet, Beliczay Gézá, gr. Keglevich Gábort; főtitkáruul Jeszenszky Pált, titkáruul Weingärtner Andort választotta meg egyhangulag. Küldöttség vezetése mellett jelent meg a teremben gr. Desseffy Aurél és elnöktársai, akiket Telegdy József üdvözölt néhány rövid lelkes szóval, úgy mint Nagyvárad és Bihar megye illusztris vendégeit.

Az elnöki megnyitó.

A tanácskozásokat gróf Desseffy Aurél a következő beszéddel nyitotta meg:

Tisztelt gazdaggyűlés!

Hálámat és mély köszönetemet fejezem ki a magam és elnöktársaim nevében a megtisztelő bizalomért, melylyel bennünket kitüntetni méltóztattak. En csak kötelességet teljesítek akkor, amidőn az O. M. G. E. nevében is ezen megtisztelt etést elfogadom, mert azt hiszem, hogyha valamikor, úgy most van ideje annak, hogy a gazdaságadalom még jobban tömörüljön, még jobban összefogjon s azon kérdéseket, melyek a mai napirendünkre vannak kitűzve, megbeszélve, helyes határozatokat hozhassunk, s azon működést folytassuk tovább, amelyet annak idején a székesfehérvári gazdakongresszus alkalmával kezdeményeztünk s melyet tovább próbáltunk fejleszteni, — de sajnos, — hogy a törvényhozás akkor nem fogadta el azon álláspontunkat, amelyet annak idején a székesfehérvári kongresszuson és többi kongresszusainkon is elfoglaltunk. Azt hiszem, minél nehezebbek lesznek a viszonyok, amelyek

a gazdaságadalmat sújtják, annál inkább szükséges, hogy tömörüljünk és képesek legyünk az érdekképviselőt oly módját megtalálni, amely által a mi érdekeinket a törvényhozásban sokkal inkább érvényesíthessük, mint eddig történt. En azt remélem, hogy a mai gyűlés alkalmával helyes és jó határozatokat fogunk hozhatni s azon irányzat, amely a mai tanácskozások tárgyát fogja képezni, mind jobban terjedni fog, mert hiszen utoljára az ideális állapot az volna, hogyha az ország minden megyéjében volna a gazdáknek oly szervezete, amely úgy a közigazgatásban, mint a törvényhatóságban is érvényesülhetne s ha az ország mind a 63 megyéjében ez megtörténik, oly nyomást gyakorolna a törvényhozásra, hogy a mi érdekünkben álló kérdések a mi óhajásunk szerint lennének megoldva. Látjuk, hogy vannak egyes gazdasági egyesületek, melyek nagyobb tevékenységet fejtenek ki, mindennek dacára az előttünk lebegő irányzatok még sem érvényesülhetnek. En magam is 30 év óta működöm ezen kérdésekben, de elvégre is belefárad az ember, midőn látja, hogy az eszme nem terjed kellőképp, hogy a gazdaközönség nem tömörül, nem ébred fel lethárgiájából. A mag el van vetve, vannak gazdaságadalmak, akik át vannak hatva ezen eszmék célszerűségétől, de sajnos az elért eredménnyel megelégedve nem lehetünk. Kérem gazdaságadalmait, ha valamikor, egy most tartunk jobban össze és igyekezzünk a mezőgazdasági érdekek érvényre juttatásával egy újabb követ lefektetni, jövő boldogulásunkhoz. Megköszönvén a biharmegyei egyesületnek szíves közreműködését a gazdaggyűlés rendezésénél, az ülést megnyitottak nyilvánítom (Lelkes éljenzés.)

Darányi üdvözlése.

Az elnök indítványára azután nagy lelkesedéssel elhatározta a kongresszus, hogy Darányi Ignác földművelésügyi minisztert táviratilag üdvözli. Jeszenszky Pál főtitkár ezután felolvasta a távirat szövegét, mely a következő hangzik:

Nagyméltóságú

Darányi Ignác

földművelésügyi miniszter urnak

Budapest.

A nagyváradai gazdaggyűlésen összegyűlt magyar gazdák tiszteletteljes üdvözlőlevelük küldik Nagyméltóságodnak, mint a magyar mezőgazdasági érdekek első munkásának, a kis emberek atyjának s abbéli teljes bizalommal kezdik meg tanácskozásait, hogy közérdekű kívánságaik megvalósulásához Nagyméltóságod kipróbált jóakarataival hozzájárul — Egyértelműleg kívánjuk, hogy Nagyméltóságod még hosszú ideig maradjon meg a magyar földművelésügyi vezetőjének. Az országos gazdaggyűlés nevében gróf Desseffy Aurél elnök, Jeszenszky Pál főtitkár.

Szomjas Lajos dr. min. oszt. tanácsos a miniszter képviselője tolmácsolta ezután Darányinak a kongresszushoz küldött üdvözlőlevelét.

Napirend előtt.

Zselénszky Róbert gr. szólalt fel ezután, s felhozta, hogy az országos gazdaggyűlés tárgysorozatának összeállítása után nyújtott be a rendezőbizottsághoz két határozati javaslatot, melyek az egész magyar gazdaságadalmat közelről érdeklik; az egyik a fedezetlen határidő üzlet megszüntetéséről, a másik nem kevésbé fontos aktuális kérdés a Duna-Tisza-közi csatorna ügye. A rendezőség nem vehette fel a szóló előadásait a tárgysorozatba, ép azért az elnökség szíves engedelmé folytán napirend előtt szólal fel, s kéri, hogy a gazdaggyűlés adjon kifejezést azon kívánalmának, hogy a fedezetlen határidő üzlet eltörlésének kérdése a legközelebbi gazdaságadalmi alkalmával tárgyalassék, különben a szóló az Omgét is felkérte, hogy e tárgyat napirendre tűzze.

Telegdy József a rendező bizottság nevében bocsánatot kér, hogy Zselénszky javaslatai nem voltak előterjeszthetők, de mikor azokat benyújtotta, már a kongresszus napirendjét megállapították.

Ugron Zoltán a maga részéről azt szeretne volna, ha az adóreformot és a vámkérdést is napirendre tűzte volna a kongresszus.

Majláth előadása.

Ezzel áttértek a napirendre, melynek első tárgya Majláth József gróf előadása volt a gazdasági társadalom szociális feladatairól. A nagyérdemű felolvasást itt közöljük.

Tisztelt Nagygyűlés!

Nálunk eddig gazdasági társadalom alatt azokat értettük, akik hivatásszerűen gazdálkodnak és így felolvasásom iránt a nagyközönség tekintélyes részéről kevés érdeklődést várhatnék. De ma már nagy közönség vallja, hogy a magyar gazdasági társadalom tevékeny, hazafias tagjának lennie kell minden polgárnak, ki ezt az apánk vére által megáztatott földet hazájának ismeri, aki eszi a magyar föld kenyerét, issza vizét és borát. Nincs ugyanis ami társadalmunknak egyetlen osztálya sem, melynek hivatása oda ne fűzné a földhöz és a földet mivelő néphez és nincs oly magas értelmiség, melyhez a mi ügyünk olykor be ne kopogtathatna. A mi hazánk valójában agrárállam, gazda nemzet vagyunk és a nemzet lelkének eme jelensége nemcsak nem változott, de a földnek torró szeretetében újra éledt. A nemzet egészének sajtósága jellemvonása a gazdálkodás iránt való hajlandóság. Híres embereink közt sok a szenvedélyes gazda. József nádor, József főhercegünk, Jókai Mór, továbbá orvosok, ügyvédek, pedagógusok, magyar iparosok között hányan, hogy ne említssem végül a magyar gazdasági társadalom nyokát.

Igy találkozik a magyar nép egy téren, így lesznek tagja a gazdasági társadalomnak a haza minden polgára és így minden tagjára kötelesség is hárulik: példájával hozzájárulni ama nagy munkához, mely hivatva van egy életre való, boldogulni tudó nemzedéknek szociális helyzetét kiemelni a kétségbeesés karjaiból.

Hogy e célt elérhessük, ismerni kell a régi formájából kinőtt gazdasági társadalomnak az ő feladatát. Az erőmérkőzés hullámai közé jutottunk kapcsolatot kell keresnünk a nemzet egészében és nekünk oly közös munkára van szükségünk, mely összetartáshoz vezessen. Jelöljük meg tehát, mik a legsürgősebb feladatok.

I.

1) Ádáz harcok közepette nemzeti fejlődésről szó sem eshetik. Nem hunyhatunk szemet azon aggasztó jelenségek előtt, amik a kereskedelem, ipar és gazdasági világ között éket, választófalat keresnek. Az igazságot nem azért mondja ki a gazdasági társadalom, amely nem támad, csak önvédelemre szorítkozik, hogy vele ártson, hanem azért hangoztatja, hogy lássunk már egyszer tisztán.

Tekintsünk egy oly természetes alapot, hol nem ellenfelek, de testvérek nyújthatják egymásnak jobbukat. Földművelés, ipar, kereskedelem, a nemzet nagy egészében hármastestvérek, kik egymás nélkül elsorvadnak, sőt elpusztulnak. Az elméleti tanok magas régióiban ezt másképp is lehet magyarázni, de ma már, minden helyes alapon álló szociálpolitikus tisztában van azzal, hogy mindenütt, de különösen hazánkban, virágzó kereskedelem és ipar csak erős, megizmosodott gazdasági gyökérből fejlődhetik.

Ki ne óhajtaná lelkéből, hogy virágzó, tisztességes kereskedelmünk és iparunk legyen? De viszont, ki nem tudná, hogy a gyárak és gazdag produktumok egymagukban még nem jelentenek boldogulást. Mit érnek mindezek, ha országunk lakóinak óriási többsége, a kis emberek földhöz ragadt szegények, ha földművelők pusztul, ha falvaink pusztulnak, ha nincs fogyasztó, nincs anyagi jólét épen ott, a honnan az ipar és kereskedelem legbővebb táplá-

lékát nyerhetné. Miért tehát a láрма, ha a gazdasági világ szociális bajainak orvoslására tömörül, egyesül, szövetezik? Miért tehát az indokolatlan féltékenység, ha a gazdasági világ is függetlenségre és szabad mozgásra törekszik? Mi a célunk azzal? Nem más mint az erkölcsi és anyagi erő érvényesítése a társadalom felemelésére. Kinek teszi az ország az erre vonatkozó áldozatokat? Nem egyeseknek, kiváltságos osztályoknak, hanem önmagának, egész társadalmunknak, a kereskedelemnek és iparnak épügety, mint a mezőgazdaságnak.

Minden áldozat kamatostul hull vissza nemcsak a gazda, de a kereskedelem és ipar mezejére is. A becsület és belátás és cselekvés életbevágóbb kötelesség, mint az okoskodás. Mikor cselekedni akarunk, ne azt kutassuk, a miből a baj származott, hanem ismerjük el a szomorú eredményeket, a mik abból folytak.

II.

2. Mindenek előtt alaposan kell ismernünk a mi társadalmunk szociális kérdéseit. Csak annak az ügynek szentelhetjük erőnket, melyet ismerünk, a mit nem ismerünk, azt nem szerethetjük. — Szociális kérdéseink megítélésében, megoldásuknak módzataiban a legújabb időben oly irány kezd feltűnni, mely a magyar nemzetet, a magyar fajt végzetes térre csalogtatja.

Ki akarják emelni ezt a nemzetet azon alaplól, melyen felépült és ezer éven keresztül jó és balsors között fennállott. Megvetik multunkat, becsümlik történelmi alakjainkat, talán azért, mert nem ismerik, vagy hiúságukban félreismérik.

A kozmopolitizmus, a világpolgárság szédtő eszméjével és a tudomány nevében, de annak szerénysége nélkül akarják felkavarni nemcsak az értelmiség, de népünk gondolatvilágát is. Meg akarják rajzolni a nemzet jövő képét, akik multunkat félre lökik, elfeledvén, hogy a nemzet csak addig élhet, amíg nagyjaink emléke élter, reményt öntenek belé, azok, akik önteltségükben azt hirdetik, hogy nincs más tudomány, csak az ő tudományuk, melynek már közvéleménye is van. Hogyan keletkezik ez a közvélemény?

Nagy lármával, zajjal, figyelmet keltenek, százan minden gondolkodás nélkül veszik át s adják tovább a hamis nézeteket. Ezek aztán behatolnak a tömeg közé.

Es mit teszünk mi ezekkel szemben? Sokáig tétlenül nézzük, nem iparkodunk társabb tért biztosítani azon igaz és komoly tudósok számára, kik lelkük mélyebb s önzetlen tartalmával világosságot, közérthetőséget, hoznának a szociális kérdések megoldásába. A zajt csapók hamis elveken épült s magát egyedülinek hirdető tudománya mindig fél az igaz tudástól.

Az öndicsérről, az önző, kapkodó embernek áll most a világ, pedig a história bizonyítja, a mi nagy és maradó van a világon, azt az elmékedők — csendben hozták létre.

Hívjuk elő tehát szerény magányukból az igazi tudósokat, ne tőrjünk tovább, hogy mérgezett forrásokból táplálkozzék a társadalom szelleme.

III.

3. A helyes, igaz alapelveken megvilágított szociális problémák népszerűsítése az első lépés. Egymagában azonban nem elég, a gyümölcshozó társadalmi élet nem az elméletek kifejtésén épülhet fel, gyakorlati életrendszerre kell annak válnia, mint ahogy vérré kell válnia az életet fenntartó tápláló anyagnak. Nem elég a szociális kérdések egyszerű hangoztatása, hirdetése, de cselekedni kell. Cselekedni is kell, áldozni is kell. Ki-ki járuljon a maga tehetsége szerint hozzá.

Törödnünk kell a mi népünkkel, sokkal többet kell foglalkozni a kis emberekkel, mert magukra vannak hagyva. Mert a nép is filozófus és nem tudni soha, milyen irányba rohan egyszerre a logikája. Elhagyja a természetes utat és indul vakon az után, kit szabadítójának hisz és aki hamarabb jön neki

segíteni: a nép azé. Különösen ha látja, hogy a kinek vele foglalkozni kellene, közönyös, érzéketlen, csak akkor ismeri, ha izmaira van szükség. Csodálkozhatunk-e, ha ez a nép keserűséggel telik meg? Nagyon jól ismerik ezen jelenségeket a társadalom azon tudósai, kik zabolázatlan filozófiai szabadságban, monopoliummá akarják tenni a társadalmi szociológiát és akiknek tanítványai közül ma már annyi magyarul gondolkozni és nemérezni tudó ifju szerepel és a jól ismert hullámzó tömegében.

Elérkezett az idő, hogy ennek bomlasztó áradatnak gátat vessünk. A társadalom szociális életének egyensulya csak akkor áll helyre, ha azok a népek természetes vezetői, ki számtalan száakkal fűződve a néphez, ugyan azzal természetes életviszonyban állanak. Férfiakat, magyarul gondolkozó és érző férfiakat kell nevelnünk az ifjúságban. Az egyetemeken, az akadémiákon, papnevelőben, tanítóképzőkben és minden oly intézetben, hol a magyar ifjúság az élet és nemcsak a tudomány férfivá képződik. Hazai ifjúságunknak többsége, egyetemi polgáraink javarésze már most nemes és cselekvésre kész kebléhez fűzhető a magyar népet. Rájuk vár a magyar szociális életben a vezérek szerepe is.

IV.

4. Sokan bámulnak, hogy a józan magyar népet így félre lehetett vezetni. Ebben semmi csodálatra méltó nem találok. Kifejtettem az okokat: ellenségtől tanulni nem szégyen. Az ő sikereik fő rugója hatalmas szervezkedésükben rejlik, a vezérek szervezve vannak, a hadsereg szervezve van, az összetartozandóságra tudatosan, fokozatosan az egész vonalon. Ez az ugynevezett socialista mozgalom. Es ezzel szemben miképpen áll a gazdasági társadalom? Szomorú, imitt-amott tanácskozunk, okoskodunk, de nem cselekszünk. Kevés kivételt leszámítva, a gazdasági társadalom csak akkor foglalkozik a néppel, mikor a baj már itt van. Pedig hiába szedünk ujoncot, mikor már a háboru küszöbén állunk. A jól szervezett, a munkás vezérektől jól megdolgozott néppel állunk szemben, nekünk is szervezkednünk kell. De nem a harc, a háboru jelében, egész szerény működésünk mindig a társadalmi béke megteremtését munkálta.

A háboru mindkét fél végtelen kárára volna, mert ha bizonyos is, hogy az izgatás által hadilábra állított munkásnépet az első időben némi előnyben részesíti a mozgalom, később megrontja azt az összhangot, mely a gazda és a munkás között kölcsönös érdekükben annyira kívánatos. Szervezkedésünk célja legyen a kis ember, a föld népének felemelése, falusi jólétének megteremtése. A bizalom összekuszált szálainak újból való összefűzése. Ez egységes eljárás tudatos szervezet nélkül lehetetlen. Mit ér az, ha egyesek lelkük egész melegségével karolják fel a nép ügyét, ha többen időt, vagyont áldoznak a falusi jólét emelésére, mikor annyian fizetett gépnek, vagy fizetett ellenségnek tekintik a parasztot, sorsukkal mit sem törődnek, hagyják vergődni, pusztulni, a tengerentútra indulni. A nép könnyen általánosít. Egyes humánus gazda törekvése eluszik, ha a többség egykedvű, szűkmarku. Így történik, hogy legtöbbször egyesek miatt szenved az egész gazdasági közönség, de szenved maga a nép is, mely vesztébe rohan. De e szervezkedésre más, hazafias kötelesség is indítson. A gazdasági közönségnek erősnek függetlennek kell lenni. Függetlennek és erősek, pedig csak akkor lehetünk, ha összetartunk s mindenki kivétel nélkül megteszi a maga kötelességét. A kormányzatoktól függő gazdasági közönség a politikai körülmények valamely nem várt alakulásánál könnyen játékszer lesz, az előre nem látott esetek megzavarják a gazdasági közönséget. Tolja a kormány szekerét elvesztvén életének első fel-tételét, függetlenségét. Azért is kell hát szervezkednünk, hogy ne szoruljunk mindenben a kormány gyámkodására. De van e reményünk erre a szervezkedésre? Ez a gazdasági közönség azt jelenti talán, hogy van, de az örömtől nem teljes: hol marad társadalmuk földbirtokosainak

nagy része? Nem akarnak velünk találkozni? Pedig oly időkben élünk, mikor itt egyesülni kellene mindenkinek, nincs veszteni való időnk.

V.

5. Elaludt lelkiismeretre mutatna, ha ma a vezetésre hivatott elemek a szociális kérdéssel komolyan nem foglalkoznának, mert socialis bajaink akkor kezdődtek, a mikor széthullani, kizsákmányolni, félvezetni hagytuk népünket; ha nem látnák be, hogy nincs más mentsvára elcsüggedt népünknek, mint a szövetkezés. Hát csak akkor akarnak a néppel foglalkozni, ha mint előbb említettem, munkajárókra van szükségük. Törni kell a fejünket, hogy a népnek téli foglalkozása legyen Gyávaság, hogy ez a nagy és hatalmas gazdaság még maig sem tudott szervezkedni. Tojástancot járunk, himezünk, hámozunk a helyett, hogy nyíltan rámutatnánk hazánk, a magyar nép ellenségeire. A magyar faj saját földjén, saját légkörében nem jól érzi magát, hitében meggyöngyítve, nem mer ég felé egyenesedni, honszerelmében megingatva elfeledte, hogy itt élnie, hálnia kell. Más, nem az ő lelkületéhez illő légkörbe csalták, csempészték.

Olvastam egyszer, hogy szivtelen játszadók ősi, tiszta eleven vizekről hattyukat csalogattak ki és elvitték őket egy álló bűzhödt pocsolyába. A hattyuk éltek, de senyedtek. Kérdegette új gazdájuk a sorvasztó változás okát. Vigyék vissza az élő tiszta ősi vízbe és meglátjátok, ismét fehér tollu és egészséges lesz a hattyu. Elvitték őket és rövid idő alatt a hattyukból ragyogó, méltóságteljes alakok lettek, vigan szeldelték az élő vizeket.

A mi népünket is csalogatják az ő természetes légköréből, a hazai élettől levegőből a világpolgárság pocsolyájába, Eszrevesszük már a nép egyrésztének csüggedését, nyugtalanágát. Honnan e változás? Vigyük csak ezt a magyar fajt vissza az ő légkörébe, hagyományaink, történelmünk, ősi erényeink tiszta légkörébe, hozzuk vissza erejét, bizalmát munkakedvét, szerezzük vissza az elpusztult tűzhegyeket, adjunk munkásságának szabad tért, akkor látjuk majd, hogy ez a szívós, sok viharral szembeszállt magyar faj élni és boldogulni fog itt köztünk és velünk egy megfrissült magyar társadalomban.

Percekig tartó taps és éljenzés követte Majláth gróf lelkes hangon megtartott előadását. Az első felszólaló gr. Zselénszky Róbert mindenben osztja az előadó fejtegetéseiben.

A nézete szerint azonban annak, hogy a néppel nem foglalkoznak kellő mértékben, az az oka, hogy az a társadalmi osztály, amelynek ez legfőbb feladata volna, a középbirtokos osztály csaknem teljesen kipusztult. Rámutat ezután azokra az óriási károsodásokra, amelyeket a lépten-nyomon tapasztalható sztrájkok iparnak és mezőgazdaságnak egyaránt okoznak. Ezek ellen okvetlenül szervezkedniök kell minél előbb a magyar mezőgazdáknak.

Ugron Zoltán: Magyarországon szerinte minden bajnak kuforrása a rideg ingótló, a hazafiatlan pénzkereskedelem s az, hogy azok, akiknek áldozniok kellene, a nagybirtokosok nem áldoznak agrár célokra. Példa erre az agrársajtó, melynek munkásai a legnehezebb viszonyokkal küzdenek.

Förster Aurél annyira hatása alatt van Mailáth gróf előadásának, hogy egy mulasztást akar helyrehozni. Mailáth gróf ugyanis hivatkozott érdekes előadásában a szövetkezetekre s Károlyi Sándor grófra. Szólv az agrárius táborban szintén közel harminc éve működik, tehát volt alkalma figyelemmel kíséni ennek a tábornak a működését, melyet az ugynevezett krajcáros, kétkrajcáros sajtó s a szocialisták oly inaktívakkal vádolnak, amelyet a mi főrangú férfaink, agrárvezéreink meg nem érdemelnek önzetlen közhasznú működésükért.

Indítványozza a szóló, hogy a nagygyűlés mély megvetéssel utasítsa vissza ezen rágalmakat.

György Endre: egyetért abban Mailáthtal,

hogy az utolsó órákban vagyunk, ezért szövetkezni, szervezkedni kell.

Bernát István: Irország példáját idézi, hogy a szövetkezés a nemzetek sülyedését megakadályozhatja.

Mailáth József gróf előadói zárszavában röviden összefoglalja a felszólalások során elhangzottakat. Osztja Ugron Zoltán azon nézetében, hogy a kereskedelemnek káros kénvései vannak, ennek dacára nem szabad attól elfordulni s arra kell törekedni, hogy a létező bajokat az összes közgazdasági faktorok segítségével orvosoljuk. (Helyeslés.)

A gazdaggyűlés ezután Mailáth József gróf határozati javaslatát egyhangulag elfogadta.

Dessewffy Aurél gróf elnök a gazdaggyűlés nevében köszönetet mond Mailáth lelkes, mélyen átértett tartalmas szép előadásáért.

Des Echerolles előadása

Ezután Des Echerolles Kruspér Sándor tartotta meg előadását a cseléd törvény módosításáról. Részletesen kifejti, hogy az 1876. évi XIII. t.-c. rendelkezéseit a fokozatosan fejlődő élet és a közviszonyok a legalapvetőbb tételeiben túlhaladták.

A mezőgazdasági cselédek társadalmi rétegének szintén meg van az a joga, hogy életviszonyait, megélhetését, egész életét kedvezőbb körülmények közé helyezze.

Az erre való törekvés volt az okozója a mostani cselédmozgalmaknak, amelyek, hogy jogosak-e vagy nem, nem kívánja fejtegetni. Annyi azonban bizonyos, hogy ha a mostani tarthatatlan állapotokon segíteni akarunk, első sorban magóknak a gazdáknak kell megkezdeni a helyzet javítását.

Hogy e tekintetben mi legyen a teendő, nagy tetszés mellett és tárgyismerettel fejtegeti, s adja elő nézeteit, amelyeket lényegében a következő határozati javaslatban foglalt össze:

Az 1876. XIII. t.-cikk helyett az alábbiak figyelembevételével új törvényt alkotandó: állapítsa meg a törvény, hogy:

1. Gazdasági cselédül alkalmazható, aki 12-ik életévét betöltötte.

2. Minden cselédnek bérlevél adandó, melyen élelmezés esetén a cseléd kívánságára az élelmezés minősége, egyébként pedig az összes kialakított bér és a kiszolgáltató gabonaneműek minősége megállapítva és bevezetve legyen.

3. A felfogadott, vagy a szolgálatból elbocsájtott cseléd nevét 14 napon belül köteles munkaadó a községi előljárásságnak bejelenteni, hol erről nyilvántartás vezetendő.

4. Jövőben csak oly cselédlakások építhetők, hol egy családra egy külön szoba számíttatik. A törvény életbeléptetői számított 10 éven belül minden munkaadóra nézve kötelező, hogy minden családos cselédjének külön szobát adjon, még akkor is, ha a cseléd az ellenkezőt kívánja.

5. Vasárnapokon, karácsony, husvét, pünkösd két-két ünnepnapján, a Szent István napkor a gondozására bizott jószág férőhelyének rendes ellátásán kívül a cseléd köteles délelőtt 8 óráig a holteltárt és a majort rendbehozni, külső mezei munkára azonban ezen napok folyamán nem kötelezhető.

Halaszthatlan sürgős mezei munka esetén azonban, melynek elmulasztása a gazdának súlyos anyagi veszteséget okozna, joga van a gazdának a cselédet vasárnap s illetve ünnepnap is kirendelni, köteles azonban az akkor folyó napszámot, nem egész napra terjedő munkánál, minden esetben legalább fél napi bért a cselédnek azonnal kifizetni. Elemi csapások, mint árvíz, tűzvész, zivatar stb. esetén a cseléd köteleles vasár- és ünnepnapokon is a védekezési munkákat napszámber igénye nélkül teljesíteni. Ha a cseléd vasárnap vagy a kijelölt ünnepnapokon istentiszteletre akar menni úgy elemi csapást kivéve, délelőtt külön munkára nem kényserithető.

6. A gazdának visszatartási joga van a cseléd által rosszakarat, vagy hanyagságból

okozott kárért, köteles azonban követelésének megítélése végett a birság kiszabásától 30 napon belül az arra illetékes hatóságnál az eljárást megindítani, egyébként kárát csak rendes uton érvényesítheti. A gazdának ezen igényei azonban a cselédnek a szolgálatból való kilépésétől számított egy éven túl elévülnek.

7. A gazdasági cseléd határozatlan időre alkalmazottnak tekintetik. Felmondás ideje augusztus 1., költözködés ideje november 1-re állapíttassék meg egyöntetűleg.

8. Jogos felmondásnak a törvényben tételesen megállapítandó eseteiben az illetékes községi előljárásság bármely fél megkeresésére köteles a felmoudást azzal, akit illet, azonnal írásban közölni, amely ellen három napon belül kifogással élhet az érdekelt, mely esetben a községi előljárásság az ügyet elbírálás végett az első fokú közigazgatási hatósághoz teszi át. Ha kifogás nem emeltetik, úgy a fölmondás. A 15 napra szól.

9. A gazda köteles a cselédkönyv egyes rovatait pontosan és az igazságnak teljesen megfelelőleg kitölteni, ha a cseléd a minősítéssel megelégedve nincs, jogában áll hatósági vizsgálatot kérni, mely meg nem tagadható, s melynek eredménye szerint a minősítés hatóságilag kiigazítandó.

10. A cseléd felesége és kiskorú családtagjainak gyógykezeléséről a gazda gondoskodik.

11. A cseléd-szerződés megszegése kihágást képez s a birság nem fizetés esetén fogszággá változtatható át.

12. Az u. n. urinápok követelése a cseléd családtagja részéről, vagy azok munkájának olcsóbb napszámber mellett való lekötése tilos.

Jogában áll azonban a gazdának bérlevélben kikötni, hogy előre meghatározott napszámber mellett a cseléd felesége hány nap és mely időszakban tartozik belső házimunkát végezni. Ha a cseléd családtagja részesülhet vállál, akkor annyi napot köteles szolgálni, mint a többi vállalkozó.

13. Ha a cseléd lakóhelyétől távol teljesít szolgálatot, úgy a bérlevélben előre megállapított élelmezési pótlékban részesítendő.

14. A fegyvergyakorlatra bevonuló családos cseléd bére kiszolgáltató, póttartalékos azonban erre a kedvezményre igényt nem tarthat.

15. Cseléd tüzelőt el nem adhat s magával el nem vihet.

16. A bérlevélben biztosítandó, hogy a cseléd marhája mily takarmányt és legelőt fog kapni.

17. Ha a cseléd bértöldjén elemi csapás folytán semmi sem termett, vagy számba nem jövő mennyiség, úgy a gazda a cselédet a bérlevélben előre megállapított módon kárpótolni tartozik. — Jégkár és tűzkár ellen a cselédet a gazda biztosítani tartozik s a biztosítási díjat a cselédétől behajthatja, ellenkező esetben kár esetén a cseléd kárát megtéríteni tartozik.

Mindazon ügyekre nézve, melyek a jelen törvény szerinti hatósági intézkedést igényelnek, az 1898. V. t.-c. 72. §-ban megjelölt hatóságok legyenek illetékesek.

Az előadás után élénk vita indult meg, melyben elsőnek dr. gróf Almássy Imre szólalt fel, aki azt a nézetét fejezte ki, hogy a gazdaggyűlés az előadó javaslatát fogadja el, de miután szükség van arra, hogy e kérdésben a gazdátársadalom egyöntetűen foglaljon állást, a kongresszus határozatát küldjék meg valamennyi gazdasági egyesületnek, amelyek azt behatóan megvitatta, az Omge egy nagyobb szabású értekezleten összegezve a különböző nézeteket, terjesszen elő illetékes helyen a gazdaközvéleményt képviselő kérelmet. Ugron Zoltán, Beliczay Géza, gr. Keglevich Gyula pártolják az Almássy indítványát.

Zselénszky Róbert gr. némi stiláris módosítást ajánl, melyet a kongresszus elfogad.

Erőss Rezső általánosságban elfogadja az előadó határozati javaslatát, de a részletekre bizonyos észrevételei vannak. Így a határozati javaslat 12 pontjának második bekezdését módosítani kéri. Igazságtalannak tartja továbbá a 14. pont megkülönböztetését a rendes sorhadi és a

póttartalékos katona közt. Végre elejteni kívánja a 15. pontot.

Förster Aurél élesen elítéli azon gazdák eljárását, akik cselédjeiknek alkalmas lakásról nem gondoskodnak. A jelenlegi cseléd törvény nem megfelelő azoknak a gazdáknak, akik a társadalmi munkából nem veszik ki a részüket. Elfogadja a határozati javaslatot.

Várady Mihály felszólalása után

Keglevits Gábor gróf szólalt fel, aki azon nézetben van, hogy a cseléd törvényre vonatkozó javaslatot az összes vidéki gazdasági egyesületek tárgyalják le, hogy egyöntetű megállapodásra juthasson az egész ország gazdaközönsége.

Des Echerolles Kruspér Sándor előadó záró szavai után az országos gazdagylés a javaslatot elfogadva elhatározta, hogy megküldi azt az összes gazdasági egyesületeknek azzal, hogy a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségéhez küldjék be a javaslatra vonatkozó észrevételeiket.

A harmadik előadó Keier Gyula földmívelésügyi miniszteri háziipari megbízott volt, aki

a gazdasági háziiparról

tartotta meg a gazdagylési tagok élénk figyelmében előadását. Főleg szociális szempontból fejezte ki a háziipar felhasználásának szükségét. Rendezett viszonyok között minden munkásnak legalább annyit kell keresnie, hogy önmagát és családját fentarthassa és hogy öreg napjaira majdan ne kelljen koldulnia. — Sainos a mezőgazdaság mostani jövedelmezősége mellett csaknem lehetetlen, ezért okvetlenül szükséges, hogy új kereset ágakat honosítsunk meg. Ilyen jövedelmező keresetág mindenféle háziipar, amelynek meghonosítása már azért is szükséges, mert a háziipari foglalkozások nem időhöz kötött dolgok. Ezeket akkor végezheti a munkás és a kigazda, amikor más egyéb dolga nincs. Ezért indítványozza:

Mondja ki a gazdagylés, hogy:

1. A mezőgazdasági munkások téli foglalkoztatása céljából a gazdasági háziipar meghonosítását, illetve annak fejlesztését kiváló fontosságnak tartja.

2. Kivánatosnak tartja ennél fogva, hogy a vármegyei törvényhatóságok, a gazdasági egyesületek közreműködésével állandó bizottságot szervezzenek; — amely bizottságoknak feladata a mezőgazdasági munkások foglalkoztatása, meggyük gazdasági háziiparának szervezése, fejlesztése, mezőgazdasági munkások részére termelő szövetkezetek s községi munkatelepek létesítése. A gazdasági háziipari készítmények értékesítése céljából kivánatosnak tartja, hogy a termelő szövetkezetek és községi munkatelepek, melyek legtöbb esetben az értékesítés szempontjából alkalmas vezetőkkel nem rendelkeznek, Budapesten egy középponti értékesítő vállalatot, mint szövetkezetet szervezzenek.

3. Kivánatosnak tartja az orsz. gazdagylés, hogy ezen a mezőgazdasági munkásnép érdekében működő bizottságok, illetve termelő szövetkezetek és községi munkatelepek és ezek központi értékesítési vállalata az 1899. évi 49-ik törvényben megjelölt állami kedvezményeken kívül is az állam, törvényhatóságok, gazdasági egyesületek, gazdatársadalom részéről a legmesszebb menő erkölcsi és anyagi támogatásban részesüljenek.

A javaslatot Förster Aurél és Eröss Rezső szövege pártolólá hozta, mely után a kongresszus azt határozottá emelte. Ezzel kimerült a gazdagylés első napjának programja.

A társasbéd.

A kongresszus után a nagygyűlés tagjai megtekintették a nagyvárad mezőgazdasági kiállítását, majd délután fél kettőkor társasbédre gyűltek össze a kiállítási vendéglőben. Az asztalfőn gr. Desewffy Aurél foglalt helyet. Jobb felől tőle ült dr. Radu Demeter, bal felől pedig a földmívelésügyi kormány képviselője, dr. Szomjas Lajos min. oszt. tanácsos. Az első

Telegdy József mondotta a kongresszus

elnökére, gróf Desewffy Aurél grófra, aki kényelmét feláldozva eljött a magyar gazdák közé, hogy vezesse azokat a nagyfontosságú tanácskozásokat, melyek a magyar gazdasági érdekek felvirágoztatását célozzák.

Des Echerolles Kruspér Sándor sajnosan nélkülözi a földmívelésügyi miniszternek, mint az ország első gazdájának jelenlétét, de örvend azon, hogy oly méltó képviselőt küldött a kongresszusra maga helyett, mint a milyen Szomjas Lajos min. oszt. tanácsos. A földmívelésügyi miniszterre, mint az ország első gazdájára és a kongresszuson képviselőjére, Szomjas Lajosra üríti poharát.

Desseffy Aurél gróf óhajtja a gazdák intenzívebb érdeklődését, a mezőgazdasági érdekek iránt. Poharát Mayláth József grófra, Zselinszky Róbert grófra, György Endrére és dr. Bernáth Istvánra üríti.

Balogh Mihály a rendezőbizottság nevében a kongresszus előadói életi.

Szomjas Lajos dr.: Örül, ha látja a rokonszenvet a gazdaközönségben azon eszmék iránt, melyek a zöld asztalnál keletkeznek. Sürgeti a gazdatársadalom együttműködését. Arra emel poharát, hogy az érdeklődés a mezőgazdasági érdekek iránt Biharvármegyében növekedjék és erősödjék.

Zselinszky Róbert gr. tószját egy szellemes mesével vezeti be, melynek kapcsán felidézi a szövetkezés apostolának, gr. Károlyi Sándornak emlékét. Poharát Glatz Antal főispánra üríti, ki Károlyi eszméjének méltó harcosa a Biharvidéken.

Eröss Rezső kívánja, hogy hazánk lakosságának háromnegyed része érdekeiért küzdő bajtársait Isten erősítse meg nemes küzdelemben. A kongresszus összes résztvevő tagjaira üríti poharát.

Glatz Antal főispán mint Nagyvárad és Biharvármegye feje a város vendégeit, mint a szövetkezeti eszme lelkes harcosait életi. Ugron Zoltán felköszöntője után.

Mailáth József gr. az egyházak képviselőit, Förster Aurél pedig rendkívül szellemes pohárköszöntőben Markovits Antalt és a kiállítás többi rendezőit élette. Ezután a kongresszus tagjai kedélyesen eltöltötték az időt a fehér asztalnál, míg a kocsikorzó meg nem kezdődött, amelyet mindnyájan végignéztek. A kocsikorzó után még a kiállítás iránt érdeklődtek a vendégek egy ideig. Ezzel a gazdakongresszus nagyfontosságú első napja el is telt.

A mai folytatólagos gyűlés programja a következő:

Délután 9 órakor: Rubinek Gyula előadása: A mezőgazdasági érdekképviselet.

Délután 10 órakor: Eröss Rezső előadása: Az erdő törvény végrehajtási utasításának módosítása.

Andrássy Gyula Kassán.

Képviselői beszámoló.

Tegnap tartotta meg Andrássy Gyula gr. belügyminiszter, Kassa város orsz. képviselője nagy érdeklődéssel várta beszámoló beszédét. A miniszter több képviselő társaságában a fővárosból utazott Kassára.

A minisztert és kíséretét vívő gyorsvonat délután háromnegyed egy órakor ért a szikszói állomásra, ahol már várta Puky alispán vezetése alatt a fogadására elébe jött kassai polgárok küldöttsége. A szikszói állomáson a miniszter képviselőt Puky alispán üdvözölte, melyre Andrássy közvetlen hangon válaszolt, hangsúlyozván beszédében azt a nagy szeretetet és becsülést, melylyel Abauj-Torna vármegye polgársága és tisztviselő kara iránt viseltetik.

Az egész országnak oly tisztviselőkre van szüksége, mint a milyen itt van, mondá a miniszter. Az üdvözlés után a minisztert vívő vonat tovább robogott. Mikor a kassai állomásra

berobogott, hatalmas éljenzés fogadta, melynek csillapodásával Rakovszky Endre főispán üdvözölte Andrássyt.

Andrássy a főispán üdvözlő szavaira meghatottan válaszolt. Elnézést kér, hogy megválasztása óta csak most jelent meg először választói körében. Ne tulajdonítsák ezt tiszteltenségnek vagy a becsülés hiányának. Szivesen jött Kassára, melynek polgárait fölötté tiszteli. De ki ne örülne, mikor Kassa városába lép, hová nemsokára Rákóczi Ferenc halmait fogják örök nyugalomra helyezni magyar földben. Annál szivesebben jött szülő e városba, mert speciális szempontok is ide fűzik, hisz e városban született édes apja. A kegyelet él ezért is lelkében a város iránt. Üdvözlő a megjelenteket és köszöni a személyét ért megtiszteltetést.

Andrássy meleg szavai után a miniszter és kísérete az üdvözlésére megjelentekkel kocsiba szállt és bevonult a városba. Az első kocsiban Váczy József városi rendőrkapitány haladt a menet élén, utána a jogász ifjuság diszbandériuma, majd gyönyörű négyes fogatban Andrássy miniszter Bekker Károly pártelnökkel. A miniszter mögött haladó négyes fogat Rakovszky Endre főispánt és Abrányi Kornélt, a sajtóiroda főnökét vitte. Bezárta a menetet még 35 szebbnél szebb fogat.

Andrássy délután 4 órakor megkoszoruzta a honvédszobrot, mely után a Schalk-ház nagytermében megtartotta nagy horderejű beszámolóját.

Beszédét a válság történetével kezdte. Törékvése volt, hogy a válság végleges megoldást nyerjen. Ezt azonban nem lehetett elérni. Ezért a mai helyzet. Az uralkodó és a nemzet között paktum lejáratá után dől el. De a cél, hogy a nemzet és a korona egy állápontra jussanak.

A választói reformot úgy oldják meg, hogy az az állam nemzeti jellegét ne veszélyeztesse. Az alapelveket a kormány már több beszédben körvonalozta.

A végső célja a kormány politikájának a nemzet nagygyá és gazdaságilag erőssé tétele. A beszédet szünni nem akaró helyeslés és éljenzés fogadta.

Este a miniszter tiszteletére fényes bankett volt.

Kocsikorzó a kiállításon

Városunk közönsége tegnap délután ritka szép látványosságban gyönyörködött. Dacára a szomorú felhős időnek a gazdasági kiállítás területe és környéke hullámozó emberáradattal volt elfoglalva.

Az egyenként némán hulló falevelek közt fél négy órakor élénk üde virágok színei tűntek fel. Szép kocsisor állott a kiállítás területén a Körös felől: részen egyenesen e célra készített uton. Emelkedettebb helyről nézve a kocsisort úgy nézett ki, mint egy művész kezektől rendezett virágos kert.

A kocsikorzóra előzőleg a következők jelentették be részvételüket:

Juricskay Zoltán, Juricskay Vid, báró Gerliczy Ferenc, dr. Kenéz Kálmán, dirsztai Dirsztay Béla, Telegdy József, Lukács Géza, báró Durneisz Gyula, Schwarcz Ferenc, Nedeczky Ferenc, báró Stummer Károly, Eszterházy Alajos, Glac Antal, Markovics Antal, Nadányi Károly, Balogh Mihály, Kenyeres János, gr. Zichy Ödön, Paxy Kornél, Eröss Rezső, Ifj. gróf Zichy Odön, ifj. Telegdy József.

A jelentkezők keves kivétellel mindnyájan megjelentek díszített fogataikkal. A kocsi díszítése mind igen ügyes volt. Kár volt hogy a legtöbb díszített kocsin a művirág dominált.

Igen szép díszítésű volt a *Juricskayék* fogata természetes napraforgó és apró kék virággal, sárga és kék szín harmoniumba olvadva. Gróf *Zichy* Odön természetes fehér rózsza és kék virág. Ugyes menyezettel, melynek négy ága palma galyakból jött ki. Az egész kocsi egy virág korona volt és mint ilyen díjat is nyert.

Ugyan az előbbi, mint azt *Jelinek* Ferenc helyi kertész díszítette. Nagy tetszést kelteit és általános elismeréssel találkozott *Baich* Péter egyes fogata fehér krizantém díszítés, ugyanilyen menyezet. Az egyfogatu kocsi közül ez nyert díjat. Igen elegáns volt *Paxy* Kornél napraforgóval díszített kocsija is, mely szintén díjat nyert.

Igen szép volt és elegáns báró *Gerliczy* Ferenc fogata, rózsaszínű krizantém díszítéssel, ugyanilyen menyezet. Diszkrét volt *Glacz* Antal fogata, mely tulipánnal volt díszítve. *Olasz* Elemér pipacsokkal díszített fogata is igen csinos volt. Gróf *Eszterházy* Alajos fehér krizantémmal díszített fogata, *Eröss* Rezső apró kék virággal díszített fogata, *Schwarcz* Ferenc krizantémmal csinosan díszített fogata mind nagyon tetszetek.

Uj és igen izlőses volt *Nedeczky* kapitány egyesfogata, mely fenyőfa galyakból volt ügyes virágkosárrá alakítva. *Telegdy* József piros rózsával díszített kocsija is igen tetszet a közönségnek.

Altalában az egész kocsiorkozón az őszi rózsza díszítés volt a legtöbb kocsin alkalmazva.

A fényes díszítésű kocsi többször robogtak el *Nedeczky* kapitány mint főrendező vezetése alatt, az óriási számmal megjelent közönség előtt és aztán a jury ítélete következett.

Az ítélet szerint díjat nyertek gróf *Zichy* Odön, *Paxy* Kornél és *Baich* Péter fogatai.

A kocsiorkozó fél hatkor ért véget, amikor az eső nagy cseppekben kezdett esni. A bevonuló díszített kocsiokon ülőket a közönség hatalmas éljenkiáltásokkal fogadta s azután a közönség is széteszlott.

A nagyváradai kiállítás

Esett, néha bizony zuhogott is tegnap az eső, annak dacára a kiállításnak tömeges volt a látogatottsága. A kocsiorkozó ezeket vonzott a kiállítás területére s a pavilonok megteltek érdeklődő közönséggel. Nemcsak a vidékiek jöttek nagy számmal, hanem a városból is. — Akárhányat láttunk, aki dicsekedve emlegette, hogy már negyedikben látogatta meg a kiállítást s még mindig talált benne újat.

Kár, hogy a kiállítási vendéglő képtelenül kicsiny. A közönség fele nem kapott helyet, mikor pedig az eső komolyan rákezdte, a tető alatt hering módra szorongtak a vendégek s még az volt boldog, aki szorongott, mert az legalább nem ázott meg.

Ma nyílik meg a baromfi-kiállítás, amely igen érdekesnek ígérkezik. Kilenkszáznál több baromfi lesz kiállítva. Ugyancsak ma fog dönteni a kertészeti és gyümölcsészeti jury is.

Kitüntetett kiállítók.

A ló, juh, gazdasági termények, háziipar, mezőgazdasági ipar, erdészet, vadászat és halászat csoportjába tartozó tárgyak között odaítélt díjakat már közöltük.

A jury további működéséről a következőket közöljük:

A borkiállítók:

Diszoklevelet nyertek: a mőlki apátság és a jankafalvai állami szőlőtelepe.

A nagy állami aranyérmét nyerte: *Wirth* és *Umlauf* telepe (Nagyvárad).

Az egyleti aranyérmét nyerte: *Miskolczy* Barna (Nagyvárad).

Ezüst érmét: gr. *Pongrácz* Vilmosné (Kágya).

Bronz érmét: *Penkert* Mihály (Székelyhid).

Elismerő okleveleket nyertek: *Tóth* Mihály Szalárd, *Székely* Gyula Székelyhid, *Des* Echeolles *Krupér* Sándor Nagyvárad, *Kovács* Marcell Székelyhid, *Lovass* István, *Bujanovich* Béla *Érmihályfalva*. *Szathmáry* Király Andor Nvárad, *Simonfi* Gyula Kóly *Dömsödy* Árpád *Jankafalva*, dr. *Vámos* Andor Székelyhid, a *Szentjebbi* apátság, gr. *Tisza* István Geszt, id. *Feltner* Ferenc, *Bory* Béla, *Molnár* Lajos Nvárad, gr. *Stubenberg* József Székelyhid, *Mezey* Mihály Nvárad, dr. *Babos* János, dr. *Horváth*, *József* Székelyhid. a nváradí lat. szert. káptalan, *Fábrý* Sándor Székelyhid, *Stettner* István Nvárad, *Karácsony* Imre, *Szilágyi* Zsigmond Micske, *László* János, *Brüder* Márton *Köbölkut*. *Teleky* Diószeg, *Zakar* Kálmán *Margitta*, *Kiss* Albert *Vaday* Ignác, *Tichy* Gyula Nvárad, *Kádár* János Nvárad, *Balázsovits* Jenő Nvárad, *Jakab* Rezső.

Mezőgazdasági gépek és eszközök.

E főcsortnál a bizottság, elhatározta, hogy díjazásokat érmei alakjában nem oszt ki. Azonban a gépeknél a csoportos bemutatást rendező cégeknek a bizottság megjelenésükért, melylyel a kiállítás tanulságos voltát és sikerét biztosították, *okmányilag* köszönetet mondott.

Ezen kiállítók a következők; *Hoffer* és *Schranz*, *Mc. Cormick*, *Alfa* Separator, *Ganz* és társa, *M. áll.* vasutak gépgyára, *Magyar* mezőgazdák szövetezete, *Agrária* gépforgalmi r-t; első magyar gazd-gépgyár, első magyar szivattyu és gépgyár budapesti cégek.

Diszokleveleket kaptak: *Perge* és *Rozsly* Nvárad, *Kalmár* Zsigmond és tsa *Hódmezővásárhely*. *Tátray* Sándor vasöntőde Nvárad. *Dénes* Manó mérleggyár Bpest, *Szilágyi* és *Diskant* Miskolcz, *Weigner* Odön sodronyfozó Nagyvárad, *Dénes* Béla Hungária galvánművek Nvárad, *Beck* és *Gergely* motorgyár Bpest.

Elismerő okleveleket: *Fuchs* és *Schlakta*, *Sangerhausen* vasöntő, *Græpl* Hugó, *Virág* és *Goldstein*, *Vohanka* és tsa, *Bajzát* Ignác (Székelyhid), *I. Losonci* gépgyár, *Matrai* Feik és tsa, *Schwarcz* József és tsa, *Bárdi* Lajos acetylen-lámpa (Érmihályfalva), *Kovács* M. és *Lévai* (Érmihályfalva), *Polyák* Barna (Érmihályfalva), *Jurenák* Miklós, *Gitty* Demeter fia mérleggyár (Nvárad), *Székely* Akos, *Fairbanks* mérleggyár, *Röck* István, *Schottola* Ernő, *Preisler* Mór, *Singer* varrógép gyár, *Kovács* Lajos rézműves (Székelyhid), *Neubauer* János sodrongyár (Debrecen), *Schiffert* és *Bacska* (Nvárad), *Hödl* János (Nvárad), *Márkutz* József (Nvárad), *Vadász* testvérek (Nvárad), *Fejér* Gyula, »Rapid« kályha találmányért, *Rosenberg* Izso kiállító (Nvárad), *Szontagh* Pál rézhámor és hengerde. Akiknek lakhelyük nincsen megnevezve, azok budapesti cégek.

Megrendelések.

A kiállítás gazdasági eredményeit egyre jobban érzik az egyes kiállítók. A szebb, jobb cikkek magukra vonják a közönség figyelmét s tömegesen jönnek a rendelések. Legutóbb a nagyváradí lat. szert. püspökség pavilonjában kiállított házi ipari cikkekből rendeltek meg egy asztali készletet négy példányban. A püspökségnek a vaskóhi nép iránti gondoskodását így teszi még gyümölcsözőbbé a közönség pártolása. Hasonlóképp megrendelések történtek *Friedl* és *Jörös* cégnél is. A cégnek a gazdasági épületben kiállított cikkei közül kivált házilag készített befőttei és süteményei találnak méltánylásra és megrendelésre.

Előfizetési felhívás.

A keresztény Magyarország nagy nemzeti ideáljainak tulipánjegyében lépünk át egy új évnegyed friss, tavaszi barázdába. Tizenkét esztendő multunk folyamán a fejünk fölött elsuhant éveknek soha egyetlen egy szakát sem köszöntöttük annyira bizalomteljesen s a becsületes küzdelem munkasikerének oly erősítő öntudatával, mint ezt a mostani évnegyedet. A liberális korrupció kapuja, a mely ellen nehéz tusákat vívtunk mi is kereszties lobogónk alatt, végre bedőlt s a magyar közéletet tisztító, megedző légáramok járnak át.

A nemzetek sorsát intéző Gondviselés, a magyarok Istene próbára tette a mi hűségünket s most a megaláztatások után lélekben megjutalmazta mindazokat, a kik a közélet különböző csatasoraiban megállották helyüket. Mi tollal küzdöttünk s hogy jó harcot harcoltunk nemcsak közönségünk ragaszkodása s kivált az uj-korszak örömnapjaiban megnyilatkozó szimpátiája igazolja, hanem a közéletnek, főként a keresztény megújulás veszélyes munkálkodásával előkészített hatalmas etikai nivó emelkedése első sorban. A mi zászlónkat lobogtatják ma a közélet méltó, igazi vezeterei s akik a fórumon dominálnak, azokat az elveket hirdetik, a melyekért a mi sajtónk munkáit valaha tömlőre vetették az igazság hóhérai.

Változott az idők járása. Mi azonban a régiiek vagyunk. Lapunk csonkítatlan egészében az, ami tizenegy esztendőn keresztül volt. Valljuk, amit *Prohászka* Ottokár székesfejvári püspök ajkáról is hallottunk legutóbb, hogy nekünk a sajtó nem üzérkedő vállalkozás, hanem élethivatás. És ezt a tenkölt missiót lelünk egész ideálizmusával; legjobb erőnkhez képest, tollunk minden becsületes iparkodásával, következetesen iparkodunk betölteni.

Ideálunk az erkölcsileg és vagyoniilag erős, hatalmas keresztény Magyarország.

Zászlónk a Máriás-lobogó, rajta a kereszt s a keresztien tulipánkoszoru.

Fegyvereink a régiiek. Nyílt sisakkal küzdünk, a *tisztességes sajtó harcmodorában*. Szenzációkat nem hajhászunk. Pietyákban nem utazunk. Személykultuszt nem üzünk. Sem mások hűségát nem kamatoztatjuk, sem mások gyöngéiből hasznót nem huzunk. Elszánt harcunkban joggal számítunk a becsületes, hithű hazafias katolikus társadalom *szellemi és anyagi támogatására*.

Bizalommal kérjük előfizetőink támogatását, az előfizetési pénzeknek, valamint az esetleges hátralékok beküldését.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre — — — — 16 kor.
Negyedévre — — — — 4 »

Helyben házhöz hordva:

Egész évre — — — — 20 kor.
Negyedévre — — — — 5 »

Vidékre postán szállítva:

Egész évre — — — — 24 kor.
Negyedévre — — — — 6 »

A »TISZÁNTÚL«
szerkesztősége és kiadóhivatala

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTÓ.

Szept. 15—23. Kiállítás Nagyváradon.

Szept. 18—19. Országos gazdakongresszus.

Szept. 19. Meggyűlés.

Szept. 23. A kiállítás bezárása.

Szept. 23—26. A VI. kath. nagygyűlés Budapesten.

* **A megyei közgyűlés.** Biharvármegye törvényhatósága ma tartja meg rendes évnegyedes őszi közgyűlését. A közgyűlésen 357 tárgyat fog tárgyalni a közgyűlés. Az alispán jelentései közül a napidíjasokra vonatkozó jelentés fog kissé nagyobb vitát előidézni. A törvényhatóságok átiratai közül Pozsony vármegye átirata lesz igen érdekes, mely a számvéviségek és vármegyei pénztárak visszaállítását kéri a minisztertől. A bizottságok előterjesztéseiből a közkórház száz éves fennállására vonatkozó előterjesztés fog némi érdeklődést előidézni. A kérelmek közt lesz a női ipariskola kérelme 200 korona segély iránt. Ugyancsak itt fogják tárgyalni a napidíjas irnokok lakbérilletmény iránti kérelmüket is, mely előreláthatólag minden vitát provokál.

* **Selyemfonó gyár Békéscsabán.** A szomszédos Békésmegyében selyemfonógyárat fog létesíteni az állam. Tervezet szerint a fonógyár Békéscsabán lesz felállítva és már a jövő nyáron meg is kezdi működését. Most a selyemtermelés főfelügyelője átiratot intézett Biharvármegye alispánjához, hogy az alispán hasson oda, miszerint a községek a használaton kívül lévő területeket szederfával ültessék be. Átiratában ez alkalommal kéri az alispánt, hogy a selyemtermelés minél szélesebb körben leendő kiterjesztését az alispán eddigi ügyszeretével minél tágasabb körben teljesítse.

* **A biharmegyei kivándoroltak.** Biharvármegyében általános az a meggyőződés, hogy a kivándorlások száma az összes dél és közép-magyarországi vármegyék közt vezető szerepet játszik. És ha megtekintjük a hivatalos kimutatást, mely a kivándorlásokat hasonlítja össze, azt látjuk, hogy ez évben sokkal kevesebb a kivándorlók száma, mint az elmúlt évben volt. Azonban ez a kimutatás, melyet most állítottak össze a vármegyén, bármily pontos is, mégis az csak hivatalos. Eszerint a kimutatás szerint a kivándorlók száma csökkent is, azonban a kiszököttek száma nagyon sok és ezért mutat csökkenést a kimutatás.

* **Lőfegyver a hegyőröknek.** Ez ideig a hegyőrök csak revolverrel voltak felfegyverkezve úgy gyömolcsót pusztító kutyák és vadak ellen, mint a tolvajok és madarak ellen. — A törvényszéki tárgyalások egész sorozata szól azonban a mellett, hogy a hegyőrök néha veszélyes támadásoknak vannak kitéve és így elkerülhetetlen szükségük van nagyobb és hathatósabb fegyverekre. Most a mezőtelegi előjáróság kéri az alispánt, hogy az ottani mezőőr részére rendes vadász fegyver tartására adjon engedélyt, mivel az eddigi szokásos revolver nem felelt meg a kívánalmaknak.

* **Utóhangok egy darabont főispánról.** Kecskemétről jelentik: Az év elején Nagy Mihály szegedi főispán csufos installációja után a város polgársága, köztük több ügyvéd és jogász tüntetést rendezett, a katonaság védelme alatt hazafelé tartó főispán ellen. A rendőrség attakot intézett a polgárság ellen és egy Váry István joghallgatón súlyos sebeket ejtettek. A kecskeméti járásbíró nem rég ítélkezett ebben az ügyben és a testi sértés vétségében bűnösnek mondotta ki Kovács János rendőrt, akit 2 heti, Nagy József és Biró János rendőröket pedig 1—1 hónapi fogházra és hivatalvesztésre ítélte. A kecskeméti törvényszék fe-

lebbezési tanácsa tegnap tárgyalta felebbezés folytán az ügyet és a törvényszék a járásbíró-ság ítéletét helybenhagyta. Az elítelt rendőrök semmi-égi panaszt jelentettek be.

* **Az idegenforgalom Nagyváradon.** A kiállítás, amelyet bizonyos oldalról annyira kicsinyeltek, óriási idegenforgalmat hozott Nagyváradra. Növelte ezt a szőlőtermelők és a gazdák orsz. kongresszusai. A szállodák a kiállítás megnyitása óta tömve vannak, dacára, hogy az idegenek egy része magánházaknál van elszállásolva. A vonatokon rendkívül számmal érkeztek az idegenek. Természetesen ez a szokatlan idegen forgalom első sorban a vendéglőknek és kávéházaknak látogatottságát emelte erősen fel, amiből első sorban a város vette ki a hasznát a fogyasztási adók révén. Az idegenforgalom évtizedek óta még nem volt ilyen nagy városunkban, mint egy hét óta.

* **Öngyilkos nyomdász.** A katonai gyöngyületnek megint van egy áldozata. És kevesebb van egy derék munkás emberrel. Csák Dezső nyomdászsegéd, aki augusztusban rukkolt be a nagyvárad 4-ik honvéd gyalogezredhez, hétfő délután 2 órakor szolgálati fegyverével mellbe lőtte magát. Eletveszélyes sérülésével a helybeli katonai csapatkórházba szállították, ahol Istennel kibékülve 6 órakor kiszenvedett. Csák Dezső érdemes munkása volt a nyomdaiparnak és lapunknál is buzamosabb időn át dolgozott. Még szombaton meg is látogatta szaktársait lapunk nyomdájában. Már akkor panaszkodott káplárja rossz bánásmódjáról, de még akkor nem árulta el, hogy mily meggondolatlan szándéka van. Temetése ma délután két órakor lesz a katonai csapatkórházból. Részvétük jeléül nagyvárad szaktársai testületileg vesznek részt a temetésen és koszorút tesznek koporsójára.

Itt megjegyezzük, hogy az öngyilkosságról már tegnap értesültünk. Illetékes helyen aztán tudakozódtunk az öngyilkos ujonc neve és kiléte felől, azonban katonáék megtagadtak ma kacsul minden felvilágosítást. Erthetetlen dolog mert ha az öngyilkosság ténye katonáékat vádoltatja, ez a vád akkor is teljesen érvényesül ha az öngyilkos neve nem jut tudomásra, ha pedig nem, akkor mire való a titkolódzás?

* **A husvizsgálat.** A husra mely táptálcózásunk egyik fő eszköze, vajmi kevés gondot fordítottak úgy hatóságaink közegei, mint maga a közönség. Hasábokat lehetne az okokról írni, mely e figyelmetlenséget idézte elő, a melynek gyökeres orvoslása csakis az állam részéről remélhető. Most az állam ez orvoslást megkezdte. Részletes javaslatot készített a belügyminiszter, melyben a hus vizsgálatot foglalkozott részletesen. E javaslatot minden törvényhatóságnak megküldte a miniszter és arra kéri azokat, hogy a javaslat minden pontját tanulmányozás tárgyává tegye és arról október 15-ig jelentést tegyen.

* **Ölmetes államtitkár.** Ö Felsége dr. Bezeredy Viktor belügyminiszteri tanácsosnak, a színészeti ügyek vezetőjének, az államtitkári címet adományozta.

* **Halálozás.** Részvétellel értesülünk egy javakorban levő derék iparos: Kállay Albert pintér mester haláláról. Az elhunyt tevékeny, buzgó tagja volt az önkéntes tűzoltó egyletnek s már évek hosszú sora óta mint a I. szert. püspökség pince mestere volt alkalmazva. Halálát nejjén és két gyermekén kívül nagy rokonság gyászolja. Temetése ma, szerdán délelőtt 10 órakor lesz a Lukács György utcai gyász-háztól.

* **Bérci Béla öngyilkossága.** Megdöbentő öngyilkosságról ad hirt fővárosi tudósítónk: Bérczy Béla fővárosi rendőrtanácsos, kit az ismeretes Róth-féle eset miatt bün-

tetből a bűnügyi osztály éléről elmozdítottak, tegnap délután két órakor hivatali szobájában szíven lőtte magát. Ugy találták meg irodájában a revolver dörrenésre benyomult emberek, amint tejjel ráhajolt arra az öt levélre melyet maga után hátrahagyott.

* **Rosszak a kutak** A városi mérnökség helyszíni szemlét tartott a helyi kaszárnyákban. A szemle után ama meggyőződésre jutottak, hogy a kaszárnyákbeli összes kutak rosszak. A mérnökség most erre vonatkozólag jelentést tett a városi tanácsnak, hogy a kutakat javíttassa ki mivel beállhat az az eshetőség, hogy a katonaság viz nélkül marad. A javítás munkálatai 280 koronába kerülnek.

* **A Filéres Takarékszövetkezet** értesíti t. tagjait, hogy az izr. ünnep miatt a befizetések csütörtök helyett ma, azaz szerdán délután 3—5-ig teljesítendő.

EGYESÜLETEK.

A nőegylet gyűlése. A biharmegyei és nagyváradai nőegylet választmányi tagjait és védhölgyeit van szerencsém a folyó évi szeptember hó 22-én d. u. 5 órakor az érvaházban tartandó választmányi ülésre meghívni. Nagyvárad, 1906 évi szeptember 18 án. özv. Báró Gerliczy Félixné elnök.

MULATSÁG.

Kolon a Legényegyletben. Az ősz beálltával megkezdődnek a kolon-esték. A *Katholikus Legényegyletben Herlicska* Nándor, okleveles táncitanító folyó hó szeptember 20-án nyitja meg tánciskoláját. A táncanfolyamra naponta iratkozhatnak az egyesület gondnokánál az egylet tagjai, vagy akik tagok gyanánt jelentkeznek, valamint derék iparos és kereskedő családjaik leányai. Táncitanítás hetenként háromszor lesz, még pedig kedden, csütörtökön és vasárnap esti 8 órától 10 óráig az egyesület nagytermében. A táncolon a tanult darabok bemutatásával november végén fog befejeződni. Egyéb felvilágosítás az egyletben nyerhető.

TÁVIRATOK.

Trepov utóda.

Pétervár, szept. 18. Dedjulin tábornok csak ideiglenesen fogja ellátni a cári paloták kormányzóit tisztjét. Trepov utódjául Orlov herceg van kiszemelve, aki a cári családot most tengeri útján kíséri.

KÖZGAZDASÁG.

Értéktőzsde.

Budapest, szeptember 18.

Oszták hitelrészvény	— — —	678.—
Magyar hitelrészvény	— — —	796.—
Leszámitoló bank	— — —	506.—
Rimamurányi	— — —	525.—
Oszták-m. állam vasutirészvény	— — —	670.—
Közuti vasut	— — —	594.—
Városi villamosvasut	— — —	327.50

A gabonatőzsde határleje.

Budapest, szeptember 18.

Buza okt.	— — —	14.06 —	14.26
Rozs okt.-re	— — —	12.04 —	12.20
Tengeri ápt. 1907	— — —	9.85 —	9.86

A szerkesztőért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Csemege szőlő eladás!

Házhoz szállítva!

A nagyérdemű közönség becses tudomására hozom, hogy csemege szőlőm eladását **f. év és hó 17-én** megkezdem. Kérem a tisztelt venni szándékozókat, hogy megrendeléseikkel **Kapucinus-utca, Echerolles ház** (Telephon szám 332.) forduljanak. A megrendelt szőlőt házhoz szállítom. **Kilója 60 fillér.**

Özv. Des Echerolles-Kruspér Sándorné.

Réti Takarékpénztár

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Nagy-Váradon.

Lebonyolít mindenféle bankügylete: u. m. **váltókölcsönt nyújt**, jelzálogt kölcsönt ad kamat okra, betéteket elfogad-könyvre, 5- % mellett és folyószámlára, valamint folyószámlakölcsönöket nyújt

Konvertál kölcsönöket előnyös kamatláb mellett, előleget nyújt érték-papírokra, kézi zálogokra stb.

Az intézet helyisége **Szaniszló-u. 61. sz.** alatt Uri és Szaniszló-u. sarkán Grósz Sándor házában van.

A NAGY VÉGELADÁS

már folyó évi október hó 15-én berekesztetik **SPITZER TESTVÉREK** zöldfa-utcai üzletében.

Az idő rövidsége kényszerít, hogy a még meglévő kelmék árát újból tetemesen leszállítsuk és most már minden árért

a beszerzési áraknál sokkal olcsóbban is eladjuk.

Különös figyelem!

Női őszi felöltők még olcsó árban is!

Női kosztüme és fekete szövetek fél árban is!

Az összes téli posztók és barketek minden árért!

Függönyök és ágyterítők részben fél ár!

Szőnyegek az ár egyharmada elengedésével!

Közismert jó rózsahegy-i vásznak, késmárki abroszok, szervieták, törülközők, Schroll-féle finom siffonok, finom fehérpiké barketek *bármily olcsón is* eladatnak.

Vallerstein Fülöp Fiai Nagy-Várad Bémer-tér.

Két nagyobb áruraktár megvétele azon kellemes helyzetbe juttatott bennünket, hogy **intézetek és iskolákba jövő fiu és leánygyermeknek** szükséglenő mindennemű fehérneműeket, harisnyákat, zsebkendőket, eddig még nem létezett **olcsó szabott árak** mellett szolgálhatunk. Ugyanezen alkalommal értesítjük n. b. vevőinket, hogy

viisszamaradt nyári raktárunkat

saját bevásárlási árunkon alul, tehát gyári áron alul elárusítjuk.

*Szőnyegek, függönyök, ágy és asztalterítők*ből, felhalmozott izléses raktárunk mélyen leszállított árakon.

Asztalneműek és vásznakban a legjobb gyártmány.

Szövetek, díszek, csipkék minden elfogadható árban. — **Confectio** raktáram, különösen közhasználatra való darabok minden versenyt felülmúlnak.

Olcsó, szabott árak minden darabon jelezve és **ezenkívül** még készpénz-vásárlásnál

5 % árengedmény.

Postai rendeléseknél a meg nem felelő árúért a pénzt visszaadjuk.

Tisztelettel

Wallerstein Fülöp Fiai.

Madracok és paplanok mérték szerint.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.